

УДК 070.1:32.019.5

ФЕМІНІЗМ І КОМУНІЗМ: СПЕЦИФІКА ВЗАЄМОДІЇ В ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОМУ МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ 1920–1930-Х РОКІВ

Ольга Хамедова

Київський університет імені Бориса Грінченка
вул. Тимошенка, 13-Б, м. Київ, 04212, Україна
 <https://orcid.org/0000-0002-9545-4464>
o.khamedova@kubg.edu.ua

Предметом дослідження є взаємодія і перетин ідеологій у медійному дискурсі. На відміну від гомогенного ідеологічного дискурсу радянської преси, західноукраїнська періодика міжвоєнної була ідеологічно різновекторною, зокрема на шпальтах часописів пропагувалися й «ліві» ідеї. Спостерігається помітна тенденція в сучасних медійних студіях: дослідники певною мірою ігнорують «комуністичний сегмент» західноукраїнської преси міжвоєнного періоду, цим зумовлена актуальність нашого дослідження. Усвідомлюючи, що комуністичний рух не був масовим на західноукраїнських землях у міжвоєнний період, візьмомо до уваги пресу комуністичних організацій і задля об'єктивності, і з огляду на те, що варто дослідити моделі перетину комуністичної ідеології та фемінізму, що становить новизну дослідження. Мета статті — дослідити специфіку взаємодії фемінізму і комунізму в західноукраїнському медійному дискурсі 1920–1930-х років на матеріалі комуністичних часописів. Для аналізу обрано тижневики «Наша земля» і «Сель-Роб», які репрезентували комуністичний ідеологічний дискурс Західної України. У методологічному аспекті плідним є поєднання критичного дискурс-аналізу з феміністичною критикою. Результати дослідження. У комуністичних часописах переймалися питанням, як залучити українок до партійних лав. Комуністична ідеологія наклала свій відбиток і на проблематику публікацій, і на стилістику їхнього викладу. Ключовими проблемами, висвітлюваними в західноукраїнських комуністичних часописах, були безробіття жінок, низька кваліфікація робітниць, тяжкі умови й низька оплата праці. При цьому лише дописувачки-жінки звертали увагу на гендерний аспект таких проблем, наприклад на гендерну диспропорцію в заробітній платні чоловіків і жінок. Очевидною була політична та ідеологічна орієнтація західноукраїнських комуністичних газет на Радянський Союз і московський більшовизм. Пропагандистські матеріали про успіхи в СРСР у вирішенні «жіночого питання» регулярно з'являлися на сторінках газет західноукраїнських комуністів. Публікації, присвячені проблемам жіноцтва, були феміністичними за авторськими інтенціями, ідейними акцентами, інтерпретацією фактів. Проте дискримінація жінок пояснювалася насамперед несправедливим соціально-економічним устроєм. Читачок переконували, що необхідно революційним шляхом позбутися його, встановити пролетарську владу — й одразу припиниться гендерна дискримінація, а всі жіночі прагнення реалізуються самі собою. Ідею класової боротьби закладали в усі публікації, які стосувалися жіноцтва, особливо це було помітно в полемічних статтях, у яких викривали та засуджували політичних конкурентів. Попри феміністичні інтенції в матеріалах комуністичних часописів чи не найбільше критикували активісток «Союзу Українок» як головних ідеологічних конкуренток у боротьбі за українську жінку.

Ключові слова: комуністичний часопис; фемінізм; ідеологія; гендерна дискримінація.

Грунтовне та неупереджене дослідження міжвоєнного (дорадянського) періоду в історії західноукраїнської преси було неможливим в СРСР через очевидні суспільно-політичні й ідеологічні причини. Тому не дивно, що пресознавці незалежної України намагалися заповнити цю лакуну і присвятили вивченню регіональної преси міжвоєнного періоду чимало цілісних праць, зокрема такими є дослідження М. Романюка «Українська преса Північної Буковини 1918–1940 років» (1996), В. Габора «Закарпатська україномовна преса 20–30-х років ХХ століття у контексті національного

відродження краю» (1997), Ю. Шаповала «“Діло” (1880–1939 рр.): Поступ української суспільної думки» (1999), І. Павлюка «Українська легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–1939, 1941–1944 рр.» (2001), Л. Сніцарчук «Українська преса Галичини (1919–1939 рр.) і журналістикознавчий дискурс» (2009) та ін.

Проте спостерігається помітна тенденція в сучасних медійних студіях: дослідники ігнорують «комуністичний сегмент» західноукраїнської преси міжвоєнного періоду. Ба більше, у контексті дискусії про те, які часописи вважати українськими

і за якими критеріями здійснювати відбір (мовою, ідеологічним спрямуванням, національним змістом тощо), існує думка, що комуністичну пресу, попри її українськомовність, не варто вважати українською, а це одразу або виключає її з потенційних об'єктів дослідження медіастудій, або принаймні накидає їй маргінальний статус. Так, відомий медіадослідник С. Кость окреслив типологію західноукраїнської преси 1920–1930-х років, але не згадав у ній комуністичних часописів на тій підставі, що вони не сповідували державницької ідеології: «Політичний спектр у Східній Галичині був різнобарвним, але навіть ті, хто належав до “лівого крила” (соціал-демократи, соціалісти-радикали), виступали за українську державність. Власне, з огляду на ставлення до цього питання КПЗУ не можна вважати українською партією» (2008, с. 4).

Варто підкреслити, що Комуністична партія Західної України була не єдиною організацією, яка представляла комуністичний рух у Західній Україні. Партія «Сель-Роб» («Сель-Роб Єдність») постала як її легальний варіант, і вона також мала власні періодичні видання. Тож недооцінка «лівого» сегмента західноукраїнської преси є суттєвою вадою сучасних досліджень. Усвідомлюючи, що комуністичний рух не був масовим на західноукраїнських землях у міжвоєнний період, візьмемо до уваги пресу комуністичних організацій і задля об'єктивності, і з огляду на те, що варто дослідити моделі перетину комуністичної ідеології та фемінізму.

Ця розвідка є частиною нашого дослідження про гендерний дисплей української преси міжвоєнного періоду. Основне завдання дослідження полягало в тому, щоб з'ясувати, яким чином тогочасні гендерні моделі, режими, норми конструювалися пресою. При цьому варто враховувати взаємодію таких категорій, як гендер, нація, клас, які утворюють специфічні моделі в певну історико-культурну добу.

Мета статті — дослідити специфіку взаємодії фемінізму і комунізму в західноукраїнському медійному дискурсі 1920–1930-х років на матеріалі комуністичних часописів.

Вивчення моделей взаємодії та перетину ідеологій — один із плідних напрямів сучасної соціогуманітаристики взагалі й медійних студій зокрема. На відміну від гомогенного ідеологічного дискурсу радянської преси, західноукраїнська періодика міжвоєнної була ідеологічно різновекторною, зокрема на шпальтах часописів пропалувалися й «ліві» ідеї. Західні дослідники й дослідниці (Дж. Нейджел, Н. Ювал-Девіс, Ф. Фанон, Р. Брайдотті, Е. МакКлінток) уже створили ґрунтовні розвідки перетину ідеологій як у соціологічному, так і в медіазнавчому вимірах. Українські вчені, зокрема В. Чарнецький, М. Богачевська-Хом'як, також мають певні здобутки, хоча слід визнати, що зарано говорити про сталу дослідницьку традицію.

Серед новітніх підходів варто виокремити зацікавлення науковців дискурс-аналізом, який уперше застосував для дослідження новин нідерландський дослідник мови мас-медіа Т. ван Дейк у 1980-х роках. В основу дискурс-аналітичних студій покладена конструкціоністська концепція, яка ґрунтується на тому, що дійсність не є об'єктивною даністю, яку можливо інтерпретувати, вона є сконструйованою різними дискурсами. Відповідно, дискурс-аналіз — це «аналіз взаємовідносин між конкретним використанням мови і більш широкими соціальними і культурними структурами» (цит. за: Ф. Тичер, І. Мейер, Р. Водак, 2009, с. 204).

У методологічному аспекті плідним є поєднання критичного дискурс-аналізу з феміністичною критикою, що ми й застосуємо у своїй розвідці. М. Лазар — дослідниця, яка успішно апробувала синтез цих методів і назвала новий підхід феміністичним критичним дискурс-аналізом (2009). Британська медіадослідниця Р. Джилл у своїх роботах також застосовувала подібний різновид дискурс-аналізу і в розвідці «Медіатизована інтимність і постфемінізм: дискурс-аналітична експертиза рекомендацій у сфері сексу і любовних стосунків у жіночому журналі» дійшла висновку, що найпопулярніший британський глянцевиий журнал «Glamour» вчить сучасних жінок сповідувати ідеологію «men-ology» (2007). Д. Матісон, новозеландський дослідник, також вважає феміністичний критичний дискурс-аналіз найбільш адекватним методом для гендерних медійних студій (2017, с. 110).

Комуністичний рух навряд чи можна було назвати потужним і масовим у Західній Україні міжвоєнного двадцятиріччя. Проте варто зважати як на популярність «лівих» ідей у тогочасному європейському інтелектуальному середовищі, так і на спільний кордон з державою, яка комуністичну ідеологію проголосила основою політичного режиму та зробила зброєю в зовнішньополітичних відносинах.

Комуністичні ідеї разом із прорадянськими настроями поширилися в галицькому суспільстві у 1920-х роках через економічну кризу в Польщі, тиск і репресії польської влади у сфері української освіти і культури, переслідування українських активістів, а з іншого боку — через потужну пропаганду успішної національної політики в Радянському Союзі. Із 1923 року діяла Комуністична партія Східної Галичини, пізніше перетворена на Комуністичну партію Західної України.

Радянська влада була зацікавлена в розповсюдженні комуністичної пропаганди біля своїх кордонів, тому більшовицький уряд СРСР фінансово підтримував західноукраїнські комуністичні часописи. Радянського консула у Львові Юрія Лапчинського вітали в багатьох галицьких товариствах, зокрема в 1929 році він був почесним гостем на річних зборах «Просвіти» (Богачевська-Хом'як, 1995, с. 214). Проте з початком

широкомасштабних репресій, зокрема й проти західноукраїнських комуністів, які виїхали до СРСР, примусової колективізації й Голодомору, чутки про які доходили до Західної України, комуністичні ідеї втрачали популярність. У другій половині 1930-х років стало очевидно, що Комуністична партія Західної України не знайшла підтримки в місцевого населення й перетворилася на «сектантську партію» (Панчук, 2011, с. 509). У 1938 році виконком Комінтерну ухвалив рішення про її розпуск із формулюванням «керівництво в ній захопила ворожа агентура» (Панчук, 2011, с. 509).

Комуністичний рух специфічним чином закрбувався в історії української преси. До преси, яка відбивала «советофільське і комуністичне настановлення частини українського суспільства», А. Животко зараховує часописи «Наша земля», «Сель-Роб», «Світло», «Наше Слово», «Сила» та ін. (1999, с. 284).

Для аналізу обрано суспільно-політичні тижневики «Наша земля» і «Сель-Роб», які репрезентували комуністичний ідеологічний дискурс Західної України. Газета «Наша земля» була фактично центральним періодичним виданням Комуністичної партії Західної України і виходила впродовж 1930–1932 років у Львові. Цей «орган робітничої думки» редагували В. Огоновський та А. Гошовський, а відповідальним редактором і видавцем був А. Юркевич. Часопис «Сель-Роб» був офіційним пресовим органом партії «Українське Селянсько-Робітниче Соціалістичне Об'єднання» (скорочена назва — «Сель-Роб», а після реорганізації в 1928 році — «Сель-Роб Єдність») і виходив із 1927 по 1932 роки у Львові, проте був популярним на Волині й Холмщині, оскільки в цих регіонах було більше прихильників цієї партії. Його редакторами в різні періоди працювали К. Пелехатий (1927–1928), Ф. Яворський (1928–1930), М. Пеленський (1930–1932). Партія «Сель-Роб» мала спільну ідеологічну платформу з Комуністичною партією Західної України та Комуністичною партією більшовиків України, зокрема у своїй програмі проголошувала, що «буде провадити класову боротьбу українських селян і робітників та в цій боротьбі буде стреміти до солідаризування міжнароднього руху працюючих» (Програм і організаційний статут Української Селянсько-Робітничої Соціалістичної Єдності «Сель-Роб Єдність», 1928, с. 3). Її заснували через необхідність легалізації комуністичного руху в тогочасній Польщі, оскільки Комуністична партія Західної України була поза законом. Крім того, її фундатори намагалися таким чином врахувати регіональну специфіку: партія «Сель-Роб» на перше місце ставила інтереси селянської бідноти, а не робітництва. Зауважимо, що всі публікації в комуністичних часописах були анонімними, очевидно, через переслідування з боку польської влади. Зрештою, обидва тижневики польська влада закрила в 1932 році у зв'язку із заборонаю діяльності «Сель-Роб Єдності».

Очевидною була політична й ідеологічна орієнтація західноукраїнських комуністичних газет на Радянський Союз і московський більшовизм, оскільки своїм ворогом часописи оголошували «протирадянський імперіалістичний фронт» (Сель-Роб, 1930, с. 1). У передовій статті газети «Сель-Роб» «Перекличка двох спільників» редакція висловлювала думку про те, що в Польщі відбулося єднання «польського фашизму» з українським «фашистсько-контрреволюційним табором» (Сель-Роб, 1930, с. 1). Образ західноукраїнського комуніста конструювався як опозиційний до ідеологічного опонента, представника «західноукраїнського буржуазного табору», а до останнього зараховувалися і національні демократи, і соціалісти, і націоналісти.

Редакція газети «Наша земля» називала національних демократів не інакше, як «УНДО-петлюрівці» (Наша земля, 1931, с. 3). Образи ворогів часто конкретизувалися: до прикладу, одним із найзапекліших ворогів комуністів редакція часопису «Сель-Роб» уважала Д. Левицького, лідера УНДО (Сель-Роб, 1930, с. 1). Н. Клушина називає «інтенційно обумовлений вибір комунікативних стратегій і тактик конструювання послання адресату» стилістикою адресанта (2014, с. 190). У цьому ідеологічному тексті в стилістиці адресанта закладені такі інтенціональні категорії, як комуністичні ідеологеми, пропагандистська риторика, специфічна інтерпретація подій та емоційно-оцінні судження. У статті негативно оцінювалася заява польського політика А. Бохенського про необхідність угоди між польською владою й українськими політиками, налаштованими на співпрацю. На думку редакції, мета ворогів — лояльність українців до Польщі і «щоби були найбільше імперіалістично настроєні проти Радянської України й цілого Радянського Союзу» (Сель-Роб, 1930, с. 1).

За свідченням істориків, частка українців у західноукраїнському комуністичному русі не була значною, і тим більше не була масовою участь українського жіноцтва в ньому. М. Богачевська-Хом'як зазначила, що «жінки підпали під вплив радянофільства менше <...> і були більш помірковані у своїй оцінці ситуації в Радянському Союзі» (1995, с. 214). М. Рудницька взагалі стверджувала, що «комуністична система противна жіночому способу думання, відчуження, реактування, одним словом, жіночій природі» (цит. за: М. Богачевська-Хом'як, 1995, с. 214).

Комуністичні ідеологи усвідомлювали цю проблему, тому в партійному документі «Програм і організаційний статут Української Селянсько-Робітничої Соціалістичної Єдності “Сель-Роб Єдність”» подолання гендерної дискримінації проголошувалося одним із пріоритетних завдань партії: «Партія Сель-Роб Єдність бореться за рівні права для всіх громадян незалежно від *пола*, раси, народности і релігії» (Програм і організаційний..., 1928, с. 4) (курсив мій. — О. Х.). Партія

була зацікавлена у збільшенні кількості своїх прихильників, тому на сторінках часопису обговорювали питання про необхідність «розгорнути освідмляючу організаційну працю серед працюючих жінок в цілі масового втягнення їх в ряди нашої партії» (Сель-Роб, 1930, с. 3).

Комуністична партія Західної України на з'їзді в жовтні 1925 року заснувала жіночу секцію й ухвалила резолюцію «про працюючих жінок». Проте, як зауважила М. Богачевська-Хом'як, «ніякої роботи серед жінок партія не розгорнула» (1995, с. 264). Більш активним у цьому напрямку, за свідченням газети «Сель-Роб», був Жіночий Виділ при Головному Секретаріаті партії «Сель-Роб Єдність». Серед дописувачів газети були працівниці Жіночого Відділу Секретаріату «Сель-Роб Єдності», і їхня стаття «Працююче жіноцтво в ряди організації» дає відповідь на запитання, навіщо комуністичний часопис цікавився «жіночою» тематикою: «працююче жіноцтво це майже половина селянсько-робітничих мас. Без втягнення працюючого жіноцтва в наші ряди, наша партія не може стати справді масовою селянсько-робітничою партією» (Сель-Роб, 1930, с. 3).

У комуністичному часописі «Наша земля» також переймалися питанням, як залучити українок до лав комуністичних організацій. У статті «Про працюючу жінку» автор поділив усіх українських трудівниць на два типи: «жінка несвідома, незорганізована і жінка, що працює в клясовій організації. Перша терпить і боїться шукати виходу із терпінь, друга відважно стремить до своєї цілі і своїм приміром скликає все працююче жіноцтво до клясового освідомлювання, до клясової організації» (Наша земля, 1931, с. 5).

Часопис «Сель-Роб» мав тематичну «Сторінку працюючої жінки», хоча вона не була регулярною. Ця сторінка містила ідеологічні тексти, які висвітлювали життя пролетарського жіноцтва. У кореспонденції «Як живуть жінки. Борислав», підписаній «Робітниця», йшлося про трудівниць, які тяжко працюють на будівництві доріг і в «цегольнях». Дописувачка-робітниця повідомляла і про гендерну диспропорцію в заробітній платні чоловіків і жінок: «розуміється, плата менша, як для чоловіків» (курсив мій. — О.Х.) (Сель-Роб, 1931, с. 4). Медіадослідники, зокрема дискурс-аналітики, підкреслюють залежність сприйняття інформації від знань та переконань читачів про світ і важливість його врахування при семантичному аналізі медійного тексту. Жінки традиційно отримували менше за виконання тієї ж самої роботи, і цей факт був відомим для всіх читачів газети. Він був необхідним «попереднім знанням», яке за допомогою вставного слова «розуміється» актуалізувала дописувачка.

У часописі причинами поневоленого статусу жіноцтва називали політичні й економічні, особливо визиск капіталістів, проте ніколи серед причин не згадувався патріархат. На відміну від робітниць, селянкам приділяли менше уваги,

хоча й пропагували комуністичний спосіб їхньої емансипації. Так, у статті «Деяко про “оборонців” та “опікунів” працюючих жінок» стверджувалося, що «колективізація сільського господарства — це шлях до повного визволення жінки-селянки» (Сель-Роб, 1930, с. 3).

У газеті «Наша земля» була регулярна «Сторінка пролетарської молоді», на якій розміщено статтю «Про економічне положення працюючої молоді» (Наша земля, 1931, с. 3). У ній аналізувалися причини безробіття, складних умов і низької оплати праці західноукраїнської селянської молоді, яка працювала в «монополі та фільварках» (Наша земля, 1931, с. 3). Серед інших проблем наголошувалося й на гендерному складникові економічної дискримінації: «дівчат уважається за найдешевший матеріал, хоч дівчата мусять стільки праці виконати, що старші робітники» (Наша земля, 1931, с. 3).

Зіставлення тяжкого становища трудівниці, визискуваної світовим капіталізмом, і щасливого соціалістичного сьогодення трудівниці радянської було популярним прийомом журналістів «советофільських» (А. Животко) часописів, в агітаційних текстах яких ключовими виразами були «коли за капіталізму <...>, то в Радянському Союзі <...>». У статті «Як живеться робітницям у Японії» тяжке життя японської трудівниці змальовувалося найтемнішими фарбами: «неволя та рабство» у патріархальній родині, 10-годинний робочий день, низька оплата праці, погані умови життя. Автор наголошував і на інших економічних проблемах — скороченні на виробництві та безробітті: за його словами, японські власники текстильних підприємств мали намір скоротити до 40 тисяч робітниць. Як свідчення зростання класової свідомості японських трудівниць автор розцінював факт їхнього масового вступу до профспілок («трейд-юні»).

Незаперечною заслугою автора полягає в розкритті дражливої теми проституції, яку інші часописи оминали. У статті зазначено масштабність цього явища в країні: «в Японії є десятки тисяч проституток. Це переважно дівчата з села» (Сель-Роб, 1930, с. 3). Серед причин проституції він називав соціальну і політичну: злиденність селянських родин і легалізований статус цього заняття в Японії. З обуренням автор пише про те, що існування публічних будинків на законних підставах вигідне державі, яка отримує від цього значні прибутки. Він інтерпретував цю проблему крізь призму комуністичної ідеології: «Проституція існує у всіх капіталістичних країнах й існуватиме доти, поки існуватиме капіталізм» (Сель-Роб, 1930, с. 3). Автор намагався вплинути на своїх читачів емоційно, щоб вони відчули жаль до робітниць, гнів, обурення і ненависть до визискувачів. Специфічні журналістські формулювання, як-от прями звернення до читачів, мали викликати співчуття до пролетарів Японії: «Можете представити собі, в якій страшній нужді

находяться японські селяни, коли вони мусять посилати своїх дочок до публічних домів на заробітки, наче на яку звичайну роботу» (Сель-Роб, 1930, с. 3).

Безперечно, стаття за авторськими інтенціями, ідейними акцентами, інтерпретацією фактів була написана в руслі марксівського фемінізму. Дискримінація жінок пояснювалася насамперед несправедливим соціально-економічним устроєм. Тому і проституція, на думку автора, була соціальною проблемою виключно капіталістичного суспільства. Суголосними є думки видатної представниці жіночого комуністичного руху О. Коллонтай, яка у своїх працях «Нова мораль і робочий клас» (1919) і «Робітниця-мати» (1918) стверджувала, що феміністичний рух буржуазних жінок кардинально відрізняється від пролетарського, адже останній бореться з економічним поневоленням жінки. На думку комуністичної діячки, звільнення робітниці можливе лише в результаті пролетарської революції та побудови нового соціалістичного суспільства. Зрештою, сама О. Коллонтай не була оригінальною в цих твердженнях, адже повторювала ідеологічні тези провідних діячок жіночого комуністичного руху Р. Люксембург і К. Цеткін.

Пропагандистські матеріали про успіхи радянської влади у вирішенні «жіночого питання» регулярно з'являлися на сторінках «Сель-Робу». «Провідною інтенцією ідеологічного дискурсу є переконування адресата у правомірності та правильності вибудовуваної соціумної моделі» (Солганик, 2012). Такою ідеальною соціумною моделлю для авторів прокомуністичних часописів було радянське суспільство.

У статті «Як живеться працюючим жінкам в Радянському Союзі» (Сель-Роб, 1930, с. 2) розповідалося про турботу радянської влади про жінку та позитивні зміни у її житті. Зміни передусім стосувалися позитивного вирішення багатьох соціально-побутових проблем. Автор наводив такі аргументи піклування радянської влади про здоров'я жінок: вагітних переводили на легшу роботу й надавали оплачувану відпустку породіллям (за 8 тижнів до пологів і 8 тижнів після пологів), а робітниці діставали безоплатну медичну допомогу в «пораднях матерів».

Журналіст подавав неправдиву інформацію, коли стверджував, що робітниці не мають проблем із влаштуванням дітей у ясла. На той час у Радянському Союзі дитячих садків і ясел катастрофічно не вистачало. Історикиня М. Вороніна наводить таку статистику за 1931 рік: «У Дніпропетровську на заводах “Мостовой”, “Червоний промінь”, “Спартак” і “Карл Маркс” працювали 1 468 робітниць, для їх дітей потрібно було 200 ясельних ліжок, а не було жодного» (2017, с. 133). Читачів вводили в оману повідомленням, що оплата праці жінок і чоловіків однакова в Радянському Союзі. М. Вороніна стверджує, що в Радянській Україні в 1930-х роках жінок неохоче

брали на промислові підприємства і за ту саму роботу платили менше, ніж чоловікам, і наводить такий промовистий приклад: «в 1930 р., приміром, біржа праці скерувала на підприємства Миколаєва 233 жінки, а фактично взяли на роботу тільки 27 осіб» (2017, с. 134).

Попри те, що більшість ідеологічних матеріалів у часописі «Сель-Роб» вирізнялися декларативністю та підкресленою офіційністю, дописувач зміг зробити цей текст більш стилістично виразним, використовуючи яскраві метафори, як у коментарі щодо радянського шлюбного кодексу: «в подружньому житті жінка має такі самі права, як і чоловік, так, що підчиненість та “послушенство” чоловікові дістало в потилицю» (Сель-Роб, 1930, с. 2). Справді, 1926 року був прийнятий «Кодекс законів про сім'ю, опіку, шлюб і акти громадянського стану УРСР», який гарантував особисті й майнові права жінок (у зареєстрованому або ж фактичному шлюбах) і дітей (шлюбних і позашлюбних). Проте автор явно перебільшував позитивний вплив законів на реальне життя радянських жінок. Українська радянська преса 1920-х років, наприклад, фіксувала численні випадки гендерної дискримінації жінок у сім'ях, чоловічого спротиву кардинальним гендерним змінам у побуті та на підприємствах.

Колективізм оспівувався як необхідна умова емансипації жінки. Підносилося роль радянської жінки в господарюванні на колективних засадах (у колгоспах, кооперативах, громадських їдальнях, дитячих садках), оскільки лише колективне ведення господарства, на думку комуністичних ідеологів та автора статті, має звільнити її «з хатнього ярма» (Сель-Роб, 1930, с. 2). Високо оцінювалося те, що закон урівнював у правах народжених у шлюбі («слюбних») і позашлюбних («неслюбних») дітей, і підкреслювалося, що «радянський закон все стоїть по стороні жінки» щодо виплат чоловіком на утримання дитини.

Не оминув автор і питання суспільного статусу радянського жіноцтва, підкресливши, що багато жінок у Радянському Союзі обіймають керівні посади в різних установах, профспілкових організаціях, на підприємствах тощо. На підтвердження цієї думки він навів відомий вираз В. Леніна, який часто цитували й у радянській періодичній пресі: «ми мусимо кожному куховарку навчити правити державою» (Сель-Роб, 1930, с. 2). У статті наводилася неточна інформація, адже насправді відсоток жінок на керівних посадах був незначний. Як зазначила М. Вороніна, у серпні 1930 року Київський окрвиконком таємно сповіщав щодо жіночого представництва в різних владних структурах: голів сільрад — 25 (4,2 %), секретарів сільрад — 21 (3,7 %), усього членів сільрад — 2 257 (19,1 %) (2017, с. 117).

Очевидно, що стаття «Як живеться працюючим жінкам в Радянському Союзі» — пропагандистська за своїм характером. Насамперед вона не була достовірною і точною, бо її джерело —

ідеологічно заангажована радянська преса. У статті журналіст застосував низку маніпулятивних технологій: суб'єктивний добір фактів, замовчування важливої інформації, подання неправдивих або ж неперевіраних фактів. Безперечно, публікація мала агітаційний потенціал, оскільки автор наголосив на тих питаннях, які найбільше хвилювали західноукраїнських трудівниць: безробітті, соціальному забезпеченні працюючих матерів, влаштуванні дітей у ясла. Питанням участі жіноцтва в суспільно-політичному житті країни (індустріалізації, колективізації, класовій боротьбі) приділялося набагато менше уваги. Таке структурування інформації пояснюється переконанням, часто озвучуваним у комуністичній пресі, нібито жіноцтво — це «найслабше освідомлена й зорганізована частина селянсько-робітничих мас» (Сель-Роб, 1930, с. 3).

У тижневику «Наша земля» в рубриці «З Радянського Союзу» велася комуністична агітація українського жіноцтва. У репортажі «Що бачила чесько-словацька робітнича делегація в Радянському Союзі?» висвітлювалося становище робітниць, яких, за словами журналіста, всіляко підтримувала радянська влада: «В жадній країні не дбають так про жінок, як в Рад. Союзі. Вони мають всі права». Серед аргументів автор називав те, що жінки можуть працювати на виробництві інженерами і майстрами, мають рівну платню з чоловіками, а для їхніх дітей на виробництві є «взірцево уладжені ясла» (Наша земля, 1931, с. 2). Репортаж про умови праці робітниць міг бути цілком об'єктивним, адже зрозуміло, що іноземній робітничій делегації в Радянському Союзі радше показали справді «взірцево уладжене» промислове підприємство.

Інтерес до жіночої теми в комуністичних часописах був стабільним, оскільки принаймні раз на місяць у газетах «Сель-Роб», «Наша Земля» виходили матеріали, присвячені їй. Особливу увагу проблема жіноцтва приділяла комуністична преса напередодні 8 Березня, традицію святкування якого наполегливо формували місцеві комуністи. На Галичині, як і в інших західноукраїнських регіонах міжвоєнного періоду, такої традиції не існувало: часописи національно-демократичного спрямування («Діло», «Новий Час», «Жіноча Доля», «Жіноча Воля» та ін.) популяризували, наприклад, День матері («Свято Матері») у травні. Натомість березневі номери західноукраїнських комуністичних часописів рясніли матеріалами про жінок.

У редакційній статті «Міжнародний день робітниць» газети «Сель-Роб» читачам нагадували, що «8 березня — день міжнародньої єдності пролетаріату в боротьбі за здійснення його мети — соціалізму» (Сель-Роб, 1930, с. 1), а феміністичні витоки цього свята залишалися поза увагою редакції. Зате приділялася значна увага міжпартійній боротьбі: автор звинувачував представників інших західноукраїнських партій

у допомозі капіталістам і підготовці війни проти Радянського Союзу. Політичними опонентами у статті називалися представники національних молодіжних і жіночих організацій, які позбавляли комуністів такого важливого людського ресурсу, як жіноцтво: «Це всякі Марійські Товариства, святі Зити, Союзи Українок, “Будучність”, Пласти, Соколи і т. д., що стараються працюючих жінок відтягнути від селянсько-робітничого визвольного руху, оплюгавлюючи брехнею цей рух та опльовуючи сам Радянський Союз» (Сель-Роб, 1930, с. 1).

Як стверджував Г. Солганик, «інтерпретація політичного тексту, конструкція чи реконструкція за текстом перебігу думок передбачають знання фону, очікувань автора та аудиторії, прихованих мотивів, сюжетних схем та улюблених логічних переходів, які побутують в конкретну добу у конкретному суспільстві» (2012). Авторські ідейні акценти у статті «Міжнародний день робітниць» ставали більш очевидними завдяки саркастичній тональності, використанню тропів: «вірні льокаї капіталізму», «працююче жіноцтво наражене є на жир буржуазних, попівсько-патріотичних організацій», «юдина робота» та ін. (Сель-Роб, 1930, с. 1).

Пропагандистська риторика з її трафаретними виразами і гнівними звинуваченнями на адресу політичних опонентів була поширеною в радянській пресі, тому її майже без змін використовували комуністи Західної України. Авторські очікування, які мали бути декодовані читачем, — це радикалізація суспільства, передусім робітників і селянства, їхня готовність до революційної боротьби з буржуазією. І лише наприкінці статті, в останньому абзаці, автор згадав про потреби жіноцтва, висуваючи гасла соціального захисту: «геть з нічною працею жінок і дітей, масовим звільненням і визиском жінок, за рівну платню, рівну працю; за 7-годинний день праці для жінок; за введення діточих ясел при фабриках; за платні 8-ми тижневі відпустки перед і по родах для вагітних жінок, за допомогу на прокормлювання немовлят до 9 місяців!» (Сель-Роб, 1930, с. 1). Стаття засвідчила, що феміністичні імпульси, які живили це свято на початку ХХ століття, у 1930 році значною мірою ігнорувалися. Цей день став зручним приводом для комуністичної пропаганди як у Радянському Союзі, так і на українських землях, окупованих Польщею.

Для популяризації жіночого комуністичного руху в часописі друкувалися життєписи видатних діячок. У нарисі «Роза Люксембург (в 11-ті роковини героїської смерті)» (Сель-Роб, 1930, с. 3) громадська діячка називалася видатним теоретиком соціалізму, наголошувалося на великому значенні її ідеологічної праці «Акумуляція капіталу». Проте її найбільшою заслугою вважалася «боротьба з опортунізмом і соціал-патріотизмом» у німецьких і польських соціалістичних осередках. Згадувалася як вирішальна участь діячки в розбудові організації «Соціал-Демократія Королівства

Польського й Литви» і створенні майбутньої Комуністичної партії Польщі, акцентувалося на тому, що героїня постраждала через свої переконання: «За те замкнула її німецька буржуазія в тюрму» (Сель-Роб, 1930, с. 3). У часописі послідовно формувався образ класового ворога — буржуазії. У розповіді журналіста про життя політичної діячки найуживанішим словом було «боротьба» і похідні від нього: «безпощадна боротьба», «безкомпромісова боротьба», «революційна боротьба», «поборювала» тощо. Сама героїня називалася «одиницею у пролетарському русі». Позитивним можна вважати те, що революціонерку зображували вольовою і сильною особистістю, здатною до політики, яка традиційно вважалася чоловічою сферою, успішною в політичній боротьбі з опонентами. Роза Люксембург зображується як рівна з чоловіками в політичній діяльності й боротьбі з опонентами і класовими ворогами: «Роза Люксембург разом К. Лібкнехтом, Мерінгом, Йогіхесом та іншими стає на чолі “Союзу Спартак” і керує революційною боротьбою німецького пролетаріату» (Сель-Роб, 1930, с. 3).

У своїй програмі партія «Сель-Роб Єдність» наголошувала, що «уважає українське національне питання в Польщі одною з головних проблем політики селянських і робітничих мас і буде боротися за самоозначення українського народу» (Програм і організаційний..., 1928, с. 4). На практиці ж, зокрема на сторінках часописів «Сель-Роб», «Наша земля», слово «національний» вживалося нечасто. На відміну від видань, які трималися національно-державницького вектора, революційні події в Україні 1917–1921 років не називалися національно-визвольними, натомість ішлося лише про «визвольні змагання працюючих мас» (1930, с. 3).

Так само на відміну від видань соціалістів, у яких згадувалося «українське працююче жіноцтво», у комуністичних часописах враховувався лише соціальний чинник, як-от у заголовках статей: «Працююче жіноцтво в ряди організацій» (Сель-Роб, 1930, с. 3), «Працююче жіноцтво й безробіття» (Сель-Роб, 1930, с. 2), «Працюючі жінки й війна» (Сель-Роб, 1930, с. 2).

Комуністичні часописи своїм основним завданням вважали ідеологічну боротьбу з політичними опонентами, зокрема і в жіночому питанні. Речниками «буржуазного табору» вони вважали такі популярні національно-демократичні й ліберальні періодичні видання, як «Діло», «Новий Час», «Мета» «Жіноча Доля» та ін.

Боротьба з національними демократами часом набирала форм гострої ідеологічної дискусії. Так, стаття «Фашисти проповідують» у часописі «Сель-Роб» (Сель-Роб, 1930, с. 4) і стаття «Завдання української селянки під теперішню хвилю», уміщена в часописі «Жіноча Доля» (Жіноча Доля, 1930, с. 6), демонстрували протилежні погляди на українку, її роль і завдання в суспільстві. Автор-комуніст розпочав свою полеміку

з навішування ярликів: часопис «Жіноча Доля», ідеологічно близький до «Союзу Українок», для нього був «фашистським органом ясновельможних пань і попадянок» (Сель-Роб, 1930, с. 4). Цікаво, що тут чітко окреслений образ ідеологічних ворогів, до таких зараховувалися діячі УНДО («пані, панки, попи й попадянки з Унда») і діячки «Союзу Українок» (Сель-Роб, 1930, с. 4). Через жіноче товариство комуністи лютували найбільше, оскільки «Союз Українок» був найпопулярнішим у середовищі українського жіноцтва, а тому перешкоджав комуністичній пропаганді. Автор полемізував із твердженням жіночого часопису про значення сім'ї («домашнього огнища») для майбуття народу. Натомість у комуністичній газеті наголошувалося, що «кожда свідомка жінка-селянка розуміє, що будучність українського народу тісно зв'язана з визволенням класовим і національним, коли буде розбудований соціалізм і визволена жінка стане працівником на користь суспільства, нарівні з чоловіком» (Сель-Роб, 1930, с. 4).

На думку автора, жіночий часопис «Союзу Українок» проповідував угодовську позицію українок щодо влади і закликав їх виховувати дітей «на добрих слухняних рабів, у котрих мала б бути в серці всепрощаюча любов, лагідність, рабська покора до своїх катів, гнобителів, визискувачів» (Сель-Роб, 1930, с. 4). Журналіст часопису «Сель-Роб» гостро розкритикував авторку за твердження про те, що «хліборобська праця улегшує матері-селянці виховання її дітей» (Сель-Роб, 1930, с. 4). У журналі «Жіноча Доля» йшлося насамперед про етнопедагогічні засади у вихованні дітей, проте автор-комуніст проігнорував це й інтерпретував слова з позиції комуністичної ідеології. Він справедливо наголосив на болючих питаннях, які хвилювали селянок: влаштуванні дітей у садочок під час польових робіт, потреби в безоплатній медичній допомозі в разі хвороби дитини. Проте журналіст так і не з'ясував причинно-наслідкового зв'язку між класовим визволенням та кардинальним вирішенням цих соціальних проблем.

Часопис «Жіноча Доля» був орієнтований на національні цінності, тому в статті проповідувалося збереження давніх звичаїв, традицій, відродження слави української пісні. Автор-комуніст розцінював це як бажання «отуманити» селянок і відволікти їхню увагу від соціальних проблем. Журналіст комуністичного часопису кілька разів іронічно звертався до редколегії журналу «Жіноча Доля» «наші пані», «ясновельможні пані», аби наголосити на дистанції між редакцією жіночого часопису та його аудиторією. Таким чином, акцент ставився на класовій нерівності, доводилося, що інтереси селянок і робітниць може обстоювати лише комуністичний часопис, автори якого близькі до них за своїм соціальним походженням.

Ідея класової боротьби була закладена в усі публікації, які стосувалися жіноцтва, особливо це

було помітно в полемічних статтях, у яких викривали та засуджували політичних конкурентів. Так, у статті «Дещо про «оборонців» та «опікунів» працюючих жінок» розвінчувався принцип діяльності «Союзу Українок», які до своїх лав брали всіх українок, незважаючи на їхній соціальний стан і партійність. На думку ж комуністичних авторів, «попада і її наймичка» не можуть мати спільних інтересів, а гасло рівноправності з чоловіками без класової боротьби є просто «спекуляцією» (Сель-Роб, 1930, с. 3). Отже, репрезентативна модель жінки включала й опозиційний їй образ класового ворога, жінки-інтелігентки. Попри феміністичні інтенції в матеріалах комуністичних часописів чи не найбільше критикували саме активісток «Союзу Українок» як головних ідеологічних конкуренток у боротьбі за українську жінку.

Можна констатувати, що комуністичні часописи значну увагу приділяли «жіночому» питанню, оскільки їхнім завданням було залучення західноукраїнського жіноцтва до комуністичного руху. Комуністична ідеологія наклала свій відбиток і на проблематику публікацій, і на стилістику їхнього викладу. Ключовими проблемами, висвітлюваними в комуністичних часописах, були безробіття жінок, низька кваліфікація робітниць, тяжкі умови й мала оплата праці. При цьому лише дописувачки-жінки звертали увагу на гендерний аспект таких проблем, наприклад диспропорцію в оплаті праці чоловіків і жінок. У більшості публікацій причинами цих проблем вважалося соціально-економічний устрій (капіталізм), але аж ніяк не гендерна дискримінація жіноцтва, що було одним з ідеологічних постулатів марксистського фемінізму. Читачок переконували, що потрібно революційним шляхом встановити пролетарську владу — й одразу припиниться гендерна дискримінація, а всі жіночі прагнення реалізуються самі собою. Матеріали на злободенні теми з пропагандистською риторикою про капіталізм і класову боротьбу були декларативними й поверховими.

Ще однією особливістю феміністичних публікацій у комуністичних часописах був своєрідний класовий розподіл героїнь: більше розповідалося про життя робітниць, а не селянок. Образ української інтелігентки загалом моделювався як класово ворожий, свідченням чого є запеклі ідеологічні дискусії з національно-демократичною пресою, зокрема з часописами «Союзу Українок». Це пояснювалося тим, що комуністичні ідеологи проголосили пролетаріат класом-гегемоном. Це було одним із вразливих місць комуністичної пропаганди на Західній Україні, адже серед західних українців кількісно переважали селяни, а найбільш активною в громадському житті була інтелігенція.

У західноукраїнських комуністичних часописах популяризувалася міфологічна картина світу, який уявлявся як біполярний і розмежований за

ідеологічним принципом: комуністичний — капіталістичний; пролетарський — буржуазний. Відповідно до цієї системи цінностей висвітлювалося і життя жіноцтва за кордоном: акцентувалося на позитивному прикладі вирішення «жіночого» питання в Радянському Союзі й негативних проявах у капіталістичних країнах. Таким чином, комуністично-феміністична модель західноукраїнської преси була позбавлена національної специфіки і виступала ідеологічним «дублікатом» радянської. Взаємодію ідеології — суспільства — медіа вважаємо одним із перспективних напрямів медіадосліджень, зокрема й для істориків журналістики.

Покликання

- Богачевська-Хом'як, М. (1995). *Білим по білому. Жінки в громадському житті України. 1884–1939*. Київ: Либідь.
- Вороніна, М. (2017). Більшовицький емансипаційний експеримент у 1920-х роках. *Українські жінки у горнилі модернізації* (с. 106–131). Харків: Клуб сімейного дозвілля.
- Вороніна, М. (2017). «Нова радянська жінка»: гендерна політика радянської влади. *Українські жінки у горнилі модернізації* (с. 131–156). Харків: Клуб сімейного дозвілля.
- Габор, В. (1997). *Закарпатська україномовна преса 20–30-х років ХХ століття у контексті національного відродження краю*. (Автореферат дисертації кандидата філологічних наук. Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ).
- Дещо про «оборонців» та «опікунів» працюючих жінок, (1930). *Сель-Роб*, 9 листопада, 208, 3.
- Животко, А. (1999). *Історія української преси*. Київ: Наша культура і наука.
- Завдання української селянки під теперішню хвилю. (1930). *Жіноча Доля*, 32–34, 6.
- Кость, С. (2008). *Історія української журналістики (західноукраїнська преса першої половини ХХ ст.: ідейно-концептуальні засади, періодизація)*. Львів: Львів. нац. ун-т імені Івана Франка.
- Клушина, Н. (2014). *Интенциональность. Эффективное речевое общение (базовые компетенции). Словарь-справочник. Электронное издание. А. Сковородников (ред.)* (с. 190–191). Красноярск: Сибирский федеральный университет. <https://elibrary.ru/item.asp?id=24493285>.
- Колонтай, А. (1918). *Робітниця Мати*. Cleveland: Видане Української Федерації Американської Соціалістичної Партії.
- Коллонтай, А. (1919). *Новая мораль и рабочий класс*. Москва: Изд-во ВЦИК Советов РК и К. Депутатов.
- Матисон, Д. (2017). *Медиа-дискурс. Анализ медиа-текстов. Исследования медиа и культуры*. Харьков: Гуманитарный Центр.
- Міжнародний день робітниці. (1930). *Сель-Роб*, 9 березня, 182, 1.
- Павлюк, І. (2001). *Українська легальна преса Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя 1917–1939, 1941–1944 рр.* Львів: Каменярь.
- Панчук, М. (2011). *Комуністична партія Західної України. Енциклопедія історії України. Т. 9. В. Смолій (ред.)* (с. 507–509). Київ: Наукова думка.
- Переключка двох спільників. (1930). *Сель-Роб*, 5 січня, 166–167, 1.
- Працююче жіноцтво в ряди організації. (1930). *Сель-Роб*, 19 січня, 170, 3.
- Працююче жіноцтво й безробіття. (1930). *Сель-Роб*, 9 березня, 182, 2.
- Працюючі жінки й війна. (1930). *Сель-Роб*, 9 березня, 182, 2.
- Про працюючу жінку. (1931). *Наша земля*, 26 липня, 13(20), 3.
- Програм і організаційний статут Української Селянсько-Робітничої Соціалістичної Єдності «Сель-Роб Єдність»*. (1928). Львів.
- Про економічне положення працюючої молоді. (1931). *Наша земля*, 13 вересня, 18(25), 3.

- Роза Люксембург (в 11-ті роковини героїської смерті). (1930). *Сель-Роб, 19 січня, 170, 3.*
- Романюк, М. (1996). *Українська преса Північної Буковини (1918–1940)*. Львів: Фенікс.
- Сніцарчук, Л. (2009). *Українська преса Галичини (1919–1939 рр.) і журналістичнознавчий дискурс*. Львів: ЛННБУ ім. В. Стефаника.
- Солганик, Г. (2012). *Язык СМИ и политика*. Москва: Изд-во Московского университета.
- Тичер, С., Мейер, М., Водак, Р. (2009). *Методы анализа текста и дискурса*. Харьков: Гуманитарный Центр.
- Фашисти проповідують. (1930). *Сель-Роб, 7 вересня, 201, 4.*
- Шаповал, Ю. (1999). «Діло» (1880–1939 рр.): *Поступ української суспільної думки*. Львів, 1999.
- Що бачила чесько-словацька делегація в Радянському Союзі? (1931). *Наша земля, 13 грудня, 29(36), 3.*
- Як живуть жінки. Борислав. (1930). *Сель-Роб, 19 січня, 170, 4.*
- Як живуть робітниця у Японії, (1930). *Сель-Роб, 26 жовтня, 206, 2.*
- Gill, R. (2009). Mediated intimacy and postfeminism: a discourse analytic examination of sex and relationships advice in a women's magazine. *Discourse & Communication, 3(4)*, 345–369. <https://doi.org/10.1177/1750481309343870>.
- Lazar, M. (2007). Feminist Critical Discourse Analysis Articulating a feminist discourse praxes. *Critical Discourse Studies, 4(2)*. <https://doi.org/10.1080/17405900701464816>.
- ### References (translated and transliterated)
- Bohachevska-Khomiak, M. (1995). *Bilym po bilomu. Zhinky v hromadskomu zhytti Ukrainy. 1884–1939. [White on white. Women in the public life of Ukraine. 1884–1939]*. Kyiv: Lybid'.
- Deshcho pro "oborontsiv" ta "opikuniv" pratsiuiuchykh zhynok [Something about "defenders" and "guardians" of working women]. (1930). *Sel'-Rob, 9 November, 208, 3.*
- Fashysty propoviduiut [The Fascists preach]. (1930). *Sel'-Rob, 7 September, 201, 4.*
- Gabor, V. (1997). *Transcarpathian Ukrainian-language press of the 20-30th years of the twentieth century in the context of the national revival of the region*. (PhD diss. (journ.sci), Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv).
- Gill, R. (2009). Mediated intimacy and postfeminism: a discourse analytic examination of sex and relationships advice in a women's magazine. *Discourse & Communication, 3(4)*, 345–369. <https://doi.org/10.1177/1750481309343870>.
- Klushina, N. (2014). Intentsionalnost (Intentionality). *Effektivnoe rechevoe obschenie (bazovyye kompetentsii). Slovar-spravochnik. Elektronnoe izdanie*. (pp. 190–191). Krasnoyarsk: Sibirskiy federalnyy universitet.
- Kollontay, A. (1919). *Novaya moral i rabochiy klass [New morals and the working class]*. Moskva: Izd-vo VTsIK Sovetov RK i K. Deputatov.
- Kolontay, A. (1918). *Robitnytsia Maty [Mother Worker]*. Cleveland: Vydanie Ukrainskoi Federatsii Amerykanskoi Sotsialistychnoi Partii.
- Kost', S. (2008). *Istoriia ukrainskoi zhurnalistyky (zakhidnoukrainska presa pershoi polovyny XX st.: ideino-kontseptualni zasady, periodyzatsiia)*. [History of Ukrainian journalism (Western Ukrainian press of the first half of the twentieth century: ideological and conceptual principles, periodization)]. Lviv.
- Lazar, M. (2007). Feminist Critical Discourse Analysis Articulating a feminist discourse praxes. *Critical Discourse Studies, 4(2)*. <https://doi.org/10.1080/17405900701464816>.
- Matson, D. (2017). *Media-diskurs. Analiz media-tekstov. Issledovaniya media i kul'tury [Media discourse. Analysis of media texts. Media and culture research]*. (O. Gritchina, Trans). Khar'kov: Izd-vo "Gumanitarnyi Centr".
- Mizhnarodnyi den robitnytsi, [International Workers' Day]. (1930). *Sel'-Rob, 9 March, 82, 1.*
- Panchuk, M. (2011). *Komunistychna partiia Zakhidnoi Ukrainy [Communist Party of the Western Ukraine]*. *Entsyklopediia istorii Ukrainy. T. 9*. (p. 507–509). Kyiv: Naukova dumka, 2011.
- Pavliuk, I. (2001). *Ukrainska lehalna presa Volyni, Polissia, Kholmshchyny ta Pidliashshia 1917–1939, 1941–1944 rr. [Ukrainian legal press Volin, Polissya, Kholmshchyna and Pidlyashya 1917–1939, 1941–1944]*. Lviv: Kameniar.
- Pereklychka dvokh spilnykiv [Roll call of two spilniks]. (1930). *Sel'-Rob, 5 January, 166–167, 1.*
- Pratsiuiuche zhinotstvo v riady orhanizatsii [Working women in the ranks of organizations]. (1930). *Sel'-Rob, 9 November, 208, 3.*
- Pratsiuiuche zhinotstvo y bezrobittia [Working women and unemployment]. (1930). *Sel'-Rob, 9 March, 208, 2.*
- Pratsiuiuchi zhinky i viina [Working women and war]. (1930). *Sel'-Rob, 9 March, 208, 2.*
- Pro ekonomichne polozhennia pratsiuiuchoi molodi [On the economic situation of working youth]. (1931). *Nasha zemlya, 13 September, 18(25), 3.*
- Pro pratsiuiuchu zhinku [About a working woman], (1931). *Nasha zemlia, 26 July, 13(20), 3.*
- Prohram i organizatsiinyi statut Ukrainskoi Seliansko-Robitnychoi Sotsialistychnoi Yednosti "Sel'-Rob Yednist" [Programs and organizational charter of the Ukrainian Peasants' and Workers' Socialist Unity "Sel'-Rob Unity"]. (1928). Lviv.
- Romanyuk, M. (1996). *Ukrainska presa Pivnichnoi Bukovyny (1918–1940) [Ukrainian Press of Northern Bukovina (1918–1940)]*. Lviv: Feniks.
- Roza Liuksemburh (v 11-ti rokovyny heroiskoi smerti) [Rosa Luxemburg (on the 11th anniversary of her heroic death)]. (1930). *Sel'-Rob, 19 January, 170, 3.*
- Shapoval, Yu. (1999). "Dilo" (1880–1939 rr.): *Postup ukrainskoi suspilnoi dumky ["Case" (1880–1939): The progress of Ukrainian public opinion]*. Lviv.
- Shcho bachyla chesko-slovatska delehatsiia v Radianskomu Soiuzi? [What did the Czech-Slovak delegation see in the Soviet Union?]. (1931). *Nasha zemlya, 13 December, 29(36), 3.*
- Snitsarchuk, L. (2009). *Ukrainska presa Halychyny (1919–1939 rr.) i zhurnalistykoznavchyi dyskurs [Ukrainian press of Galicia (1919–1939) and journalistic discourse]*. Lviv: LNNBU im. V. Stefanyka.
- Tycher, S., Meier, M., Vodak, R. *Metody teksta i diskurs-analiza [Methods of text and discourse analysis]*. Khar'kov: Humantarnyi Tsentr.
- Voronina, M. (2017). "Nova radianska zhinka": henderna polityka radianskoi vlady ["The New Soviet Woman": Gender Politics of Soviet Power]. *Ukrainski zhinky u hornyli modernizatsii* (pp. 131–156). Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia.
- Voronina, M. (2017). Bilshovytskyi emansypatsiinyi eksperyment u 1920-kh rokakh [Bolshevik emancipation experiment in the 1920s]. *Ukrainski zhinky u hornyli modernizatsii* (pp. 106–131). Kharkiv: Klub simeinoho dozvillia.
- Yak zhyvut robitnytsi v Yaponii [How do workers live in Japan]. (1930). *Sel'-Rob, 26 October, 206, 2.*
- Yak zhyvut zhinky. Boryslav [How women live. Boryslav]. (1930). *Sel'-Rob, 19 January, 170, 4.*
- Zavdannia ukrainskoi selianky pid teperishniu khvyliu [The task of the Ukrainian peasant at the present stage]. (1930). *Zhinocha Dolya, 32–34, 6.*
- Zhyvotko, A. (1999). *Istoriia ukrainskoi presy. [The history of the Ukrainian press]*. Kyiv: Naukovo-vydavnychiy tsentr: "Nasha kultura i nauka".

FEMINISM AND COMMUNISM: SPECIFICS OF INTERACTION IN THE WESTERN UKRAINIAN MEDIA DISCOURSE OF THE 1920s – 1930s

Olha Khamedova

Borys Grinchenko Kyiv University, Ukraine

The Subject of the Study is the models of interaction and intersection of ideologies in media discourse. In contrast to the homogeneous ideological discourse of the Soviet press, the Western Ukrainian of the interwar period was ideologically diverse, in particular, “leftist” ideas were propagated in magazines. There is a noticeable trend in modern media studies: researchers to some extent ignore the “communist segment” of the Western Ukrainian press of the interwar period, this is due to the relevance of our study. Realizing that the communist movement was not widespread in Western Ukraine during the interwar period, let us consider the press of communist organizations both for the sake of objectivity and the need to explore models of the intersection of communist ideology and feminism and this is the novelty of the research. The aim of the article is to investigate the specifics of the interaction of feminism and communism in the Western Ukrainian media discourse of the 1920s and 1930s on the material of communist magazines. The weekly *Nasha Zemlya* and *Sel-Rob*, which represented the communist ideological discourse of Western Ukraine, were selected for analysis. The research methodology is a combination of critical discourse analysis with feminist critique. The Results of the Study. Communist magazines were concerned about how to attract Ukrainian women to the party ranks. The key issues covered in Western Ukrainian communist magazines were: women’s unemployment, low-skilled workers, difficult conditions, and low wages. At the same time, only women journalists paid attention to the gender aspect of such problems, for example, the gender disparity in the remuneration of men and women. The political and ideological orientation of Western Ukrainian communist newspapers toward the Soviet Union and Moscow Bolshevism was obvious. Propaganda materials about the Soviet Union’s success in resolving the “women’s issue” regularly appeared in the newspapers of Western Ukrainian communists. Publications on women’s issues were feminist in terms of authorial Intentions, ideological accents, and interpretation of facts. However, discrimination against women was primarily due to an unjust socio-economic system. Despite feminist intentions in the materials of communist magazines, activists of the Ukrainian Women’s Union were criticized as the main ideological competitors in the struggle for the Ukrainian woman.

Keywords: communist magazine; feminism; ideology; gender discrimination.

Стаття надійшла до редколегії 27.07.2020